

JUŻ
DWA
LATA Z

RODZINA 500+

Ministerstwo Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

JUŻ
DWA
LATA Z

500+ RODZINA

Warszawa, marzec 2018 r.

Spis treści

<i>I. Sytuacja rodzin przed wprowadzeniem programu „Rodzina 500+”</i>	5
1. Demografia	5
2. Ubóstwo skrajne	6
3. Wydatki publiczne na wsparcie rodzin z dziećmi	7
<i>II. Rządowy program „Rodzina 500+”</i>	7
1. Idea i główne zasady programu „Rodzina 500+”	7
2. Sposób ubiegania się o 500+	10
3. Wydatkowanie i przeznaczenie świadczenia 500+	11
4. 500+ w opinii rodzin, władz lokalnych i polskiego społeczeństwa	12
<i>III. Sytuacja rodzin po wprowadzeniu programu „Rodzina 500+”</i>	14
1. System naczyń połączonych	14
2. Większa liczba urodzeń	14
3. Wzrost bezpieczeństwa ekonomicznego polskich rodzin	15
4. Spadek ubóstwa skrajnego	17
5. Wydatki publiczne na wsparcie rodzin z dziećmi	17
<i>IV. „Rodzina 500+” dane statystyczne</i>	19
<i>V. Podsumowanie</i>	38

I. Sytuacja rodzin przed wprowadzeniem programu „Rodzina 500+”

1. Demografia

Cała Europa przeżywa kłopoty z demografią. W wyniku spadku liczby urodzeń z jednej strony i wydłużania się życia z drugiej następuje zjawisko starzenia się ludności. Zmiana struktury wieku ludności, polegająca na wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym i spadku liczby dzieci, grozi nadmiernym obciążeniem systemu emerytalnego i systemu ochrony zdrowia. Może też stanowić przeszkodę na drodze rozwoju gospodarczego.

Wartość współczynnika dzietności mniejsza od poziomu ok. 2,1 oznacza, że proces odtwarzania populacji kształtuje się poniżej prostej zastępowalności pokoleń.

W 2015 roku współczynnik dzietności w Polsce (total fertility rate, TFR) **utrzymywał się na skrajnie niskim poziomie – rzędu 1,31 – znacznie poniżej poziomu zastępowalności pokoleń.** Był to wtedy jeden z najniższych odnotowanych wskaźników w Europie.

TFR w Polsce spadał systematycznie od 1989 roku. Od 1997 roku przyjmował wartości charakteryzujące zjawisko niskiej dzietności (poniżej 1,5), a od 2001 roku oscylował wokół wartości 1,3.

Od 1998 roku liczba urodzeń nieznacznie przekroczyła 400 tysięcy tylko trzykrotnie – w latach 2008–2010.

Współczynnik dzietności w Polsce

od 1997 r. poniżej **1,5**

1,31

1,36

2015 r.

2016 r.

Wskaźnik dzietności zapewniający zastępowalność pokoleń 2,1

W Europie nawet w krajach o dzietności relatywnie wysokiej w porównaniu z innymi krajami Starego Kontynentu (1,6 i więcej) współczynnik dzietności (TFR) **kształtuje się poniżej poziomu zastępowalności pokoleń (2,1).**

Wśród krajów mogących pochwalić się wysoką – w porównaniu z innymi krajami europejskimi – dzietnością można wyróżnić 4 grupy: kraje skandynawskie (Szwecja, Norwegia, Finlandia, Islandia, Dania) z TFR na poziomie 1,69–1,93, kraje Beneluksu (Belgia, Holandia) i Francję z TFR na poziomie 1,71–2,01, kraje anglosaskie (Wielka Brytania, Irlandia) z TFR na poziomie 1,81–1,94 oraz kraje nadbałtyckie (Litwa, Łotwa) z TFR wynoszącym 1,63–1,65.

Jak wynika z badania Diagnoza Społeczna 2013, do ważnych lub bardzo ważnych powodów, dla których Polacy rezygnowali z dzieci, należy zaliczyć sytuację mieszkaniową, brak poczucia bezpieczeństwa ekonomicznego, długość dojazdu do pracy, a także brak miejsc lub zbyt wysokie opłaty w żłobkach.

Według zrealizowanej przez GUS Prognozy ludności na lata 2014–2050 w 2017 roku w Polsce miało się urodzić 346 tysięcy dzieci.

W Europie nawet w krajach o dzietności relatywnie wysokiej w porównaniu z innymi krajami Starego Kontynentu (1,6 i więcej) współczynnik dzietności (TFR) kształtuje się poniżej poziomu zastępowalności pokoleń (2,1).

Wśród krajów mogących pochwalić się wysoką – w porównaniu z innymi krajami europejskimi – dzietnością można wyróżnić 4 grupy: kraje skandynawskie (Szwecja, Norwegia, Finlandia, Islandia, Dania) z TFR na poziomie 1,69–1,93, kraje Beneluksu (Belgia, Holandia) i Francję z TFR na poziomie 1,71–2,01, kraje anglosaskie (Wielka Brytania, Irlandia) z TFR na poziomie 1,81–1,94 oraz kraje nadbałtyckie (Litwa, Łotwa) z TFR wynoszącym 1,63–1,65.

W Polsce przez długie lata brakowało spójnej, długofalowej polityki rodzinnej. Wprowadzone rozwiązania miały charakter fragmentaryczny i wybiórczy. Brak spójnej i przemyślanej polityki rodzinnej podniosła m.in. Najwyższa Izba Kontroli w swoim raporcie z 2015 roku. Wskazała listę barier zniechęcających do posiadania potomstwa oraz zwróciła uwagę, że państwo nie robiło wiele, by je usuwać. Robiło też niewiele, by wspomagać młodych – polityka społeczna była do nich odwrócona plecami.

Głównymi przyczynami niskiej dzietności w Polsce jest zła sytuacja materialna rodzin i ich obawy o kondycję ekonomiczną w przyszłości. To nie zmiany kulturowe powodują, że w Polsce rodzi się mało dzieci. Jak wskazują badania rodzina i dzieci należą do najważniejszych wartości Polaków, jednakże obawiają się oni posiadania dzieci ze względu na trudne warunki materialne (74%) oraz z obawy przed ich pogorszeniem (61%). Polacy chcą zatem posiadać dzieci, a to obiektywne względy – głównie natury ekonomicznej – powodują, że nie realizują swoich marzeń. W tym tkwi wielka szansa dla polityki państwa. Może ono identyfikować i usuwać te bariery, a poprzez umiejętne wsparcie rodzin ograniczać ich obawy przed powiększeniem rodziny.

Polacy – co deklarują w licznych badaniach, np. CBOS – chcą mieć zdecydowanie więcej dzieci niż mają w rzeczywistości. Dla Polaków rodzina to wciąż wielka wartość. Ta luka pomiędzy chęciami posiadania potomstwa a faktyczną ich realizacją jest jedną z największych na świecie.

Według zrealizowanej przez GUS Prognozy ludności na lata 2014–2050 liczba urodzeń będzie spadać do osiągnięcia w 2050 roku poziomu 254 744.

Rok	2014	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
średnia liczba urodzeń	360 447	353 909	339 298	310 802	284 886	274 103	273 463	268 851	254 744

2. Ubóstwo skrajne

W 2015 r., przed wprowadzeniem programu „Rodzina 500+”, poziom ubóstwa skrajnego w gospodarstwach domowych w Polsce utrzymywał się na poziomie 6,5%. W gospodarstwach domowych z dziećmi do 18 roku życia wskaźnik ten wynosił 9%. Wskaźnik ten różnicowany był w zależności od typu rodziny.

Ubóstwo skrajne w najdotkliwszy sposób dotyczyło rodzin wielodzietnych. Niemal co dziesiąte gospodarstwo domowe małżeństw z trójką dzieci oraz prawie co piąte z co najmniej czwórką dzieci żyło poniżej granicy minimum egzystencji.

Liczba rodzin wielodzietnych żyjących poniżej granicy minimum egzystencji

1/10

rodzin z trojgiem dzieci

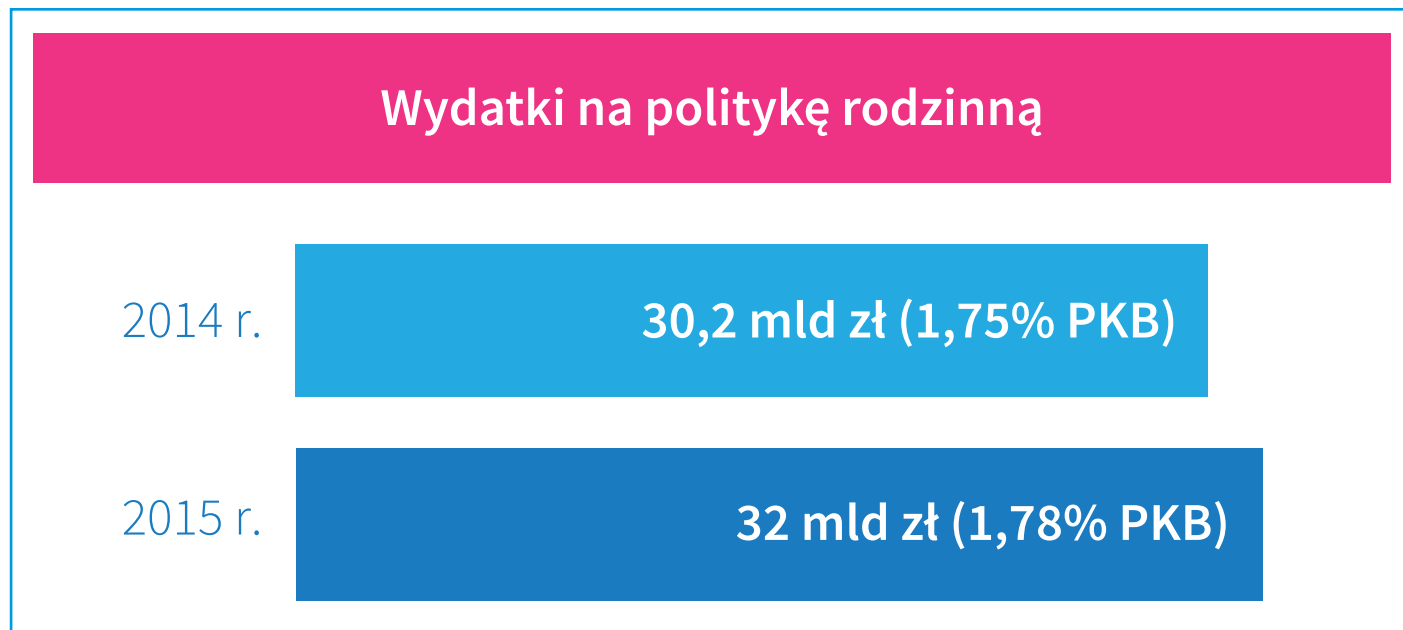
2/10

rodzin z czworgiem dzieci

3. Wydatki publiczne na wsparcie rodzin z dziećmi

Według szacunków Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej **udział wydatków na politykę rodzinną z budżetu państwa w 2014 i 2015 roku** wyniósł – odpowiednio – **1,75% i 1,78% PKB**.

W 2014 na politykę rodzinną wydano z budżetu państwa 30,2 mld zł. Rok później było to 32 mld zł. Całkowite wydatki – łącznie z wydatkami samorządów – wyniosły odpowiednio: 41,6 mld zł (2,42% PKB) w 2014 roku i 43,5 mld zł (2,42% PKB) w 2015 roku.

W 2015 roku Polska pod względem wydatków na politykę rodzinną znajdowała się poniżej średniej. Kraje UE wydawały na ten cel średnio 1,7% PKB. Liderami w tym zakresie były Dania (4,6% PKB), Luksemburg (4,1% PKB), Norwegia (3,5% PKB) oraz Finlandia (3,2% PKB). Na drugim biegunie są Grecja i kraje naszego regionu – Łotwa i Litwa. Tam wydatki na rodziny oscylowały wokół 1% PKB (od 0,6% PKB w Grecji do 1% PKB na Litwie). Polska ze swoim wynikiem 1,4% PKB przeznaczanym w 2015 roku na rzecz rodzin plasowała się na 12. miejscu spośród 32 krajów Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii.

II. Rządowy program „Rodzina 500+”

1. Idea i główne zasady programu „Rodzina 500+”

Polityka rodzinna nabrała realnego znaczenia wraz z wprowadzeniem programu „Rodzina 500+”. Istniejące wcześniej rozwiązania miały charakter prowizoryczny, fragmentaryczny i bardzo wybiórczy. Brak spójnej i przemyślanej polityki rodzinnej podniosła m.in. Najwyższa Izba Kontroli.

Dopiero po ostatnich wyborach parlamentarnych rząd postawił na politykę rodzinną, wprowadzając program „Rodzina 500+” jako podstawowy instrument tej polityki.

Program „Rodzina 500+” rząd wprowadził 1 kwietnia 2016 roku na mocy ustawy z dnia 11 lutego 2016 roku o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci.

U źródeł uchwalenia wspomnianej ustawy było przede wszystkim skierowanie pomocy finansowej do rodzin wychowujących dzieci do 18 roku życia.

Świadczenie wychowawcze jest adresowane do rodzin mających na utrzymaniu dzieci, a jego celem jest przede wszystkim częściowe pokrycie wydatków związanych z zaspokojeniem potrzeb życiowych i wycho-

wywaniem dzieci. Wykształcenie i przygotowanie do życia dzieci wiąże się z dużym obciążeniem finansowym dla osób, u których pozostają one na utrzymaniu, w szczególności w rodzinach wielodzietnych. Stąd też konieczne było wprowadzenie rozwiązań, które umożliwiłyby wyeliminowanie lub istotne zmniejszenie tych obciążeń.

Program „Rodzina 500+” ma na celu zmniejszenie finansowych obciążeń rodzin, związanych z wychowywaniem dzieci, a jednocześnie zachęcenie rodzin do podejmowania decyzji o posiadaniu większej liczby dzieci.

Rządowy program „Rodzina 500+” to systemowe wsparcie polskich rodzin. Istotą Programu „Rodzina 500+” jest objęcie świadczeniem wychowawczym możliwie szerokiego kręgu osób posiadających na swoim utrzymaniu dzieci, realizując tym samym trzy podstawowe cele:

1. cel pronatalistyczny: przewiduje się, że program wiązać się będzie ze wzrostem liczby urodzeń i przyniesie wzrost wskaźnika dzietności. W obecnej sytuacji demograficznej Polski każdy, nawet najmniejszy, przyrost liczby urodzeń jest pożądany i oczekiwany.
2. cel: inwestycja w kapitał ludzki. Cel ten łączy się z ideą budowania konkurencyjnego, wyposażonego w wiedzę i umiejętności społeczeństwa, gdyż wsparcie rodziny za pomocą transferów pieniężnych ma przyczynić się do zapewnienia dzieciom solidnego wykształcenia, odpowiedniego odżywiania i leczenia. Nie możemy opierać się na przeświadczeniu, że polityka rodzinna jest równoznaczna z polityką socjalną. Polityka rodzinna to inwestycja – jeśli inwestujemy w ludzi, budujemy silne państwo. Już pierwsze badania opinii publicznej wskazywały, że Polacy wydadzą otrzymane w ramach programu „Rodzina 500+” pieniądze, inwestując w dzieci. Lepiej wykształcone, odżywione czy leczone młode pokolenie to długoterminowa korzyść dla Polski.
3. cel: redukcja ubóstwa wśród najmłodszych. Dzięki wprowadzeniu świadczenia wychowawczego spada ubóstwo. Żadne z dotychczasowych narzędzi polityki rodzinnej nie było tak efektywne w walce z biedą. Świadczenie wychowawcze zapewnia dodatkowe 6 tys. zł rocznie na wychowanie dziecka, co pozwala na pokrycie ponad 60% kosztów jego utrzymania. To spory zastrzyk gotówki, który redukuje obawy o przyszłość ekonomiczną, a tym samym zachęca do powiększania rodziny.

5 RODZINA systemowe
500+ wsparcie
dla rodzin

6000 zł netto
roczne wsparcie na dziecko

W ramach programu można otrzymać **świadczenie wychowawcze w wysokości 500 zł miesięcznie. Przysługuje ono na drugie i kolejne dziecko do ukończenia przez nie 18 roku życia, niezależnie od dochodu rodziny. Świadczenie wychowawcze jest przyznawane również na pierwsze dziecko w rodzinie (rozumiane jako jedyne lub najstarsze dziecko w rodzinie, w wieku do ukończenia 18 roku życia)**, o ile przeciętny miesięczny dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 800 zł netto lub 1200 zł netto w przypadku wychowywania w rodzinie dziecka niepełnosprawnego.

Spełnienie kryterium dochodowego na pierwsze lub jedyne dziecko w wieku do ukończenia 18 roku życia ustala się na podstawie dochodu z roku poprzedniego z uwzględnieniem ewentualnych zmian oznaczających utratę lub uzyskanie dochodu. Co ważne, przy obliczaniu dochodu na osobę w rodzinie są uwzględniane również zamieszkujące z rodzicami i pozostające na ich utrzymaniu pełnoletnie dzieci do 25 roku życia, a także dzieci, które ukończyły 25 rok życia i jednocześnie legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawnych, jeżeli w związku z tą niepełnosprawnością przysługuje świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy albo zasiłek dla opiekuna. Dzięki temu młodszy brat lub siostra takich dzieci – jako najstarsze dziecko w rodzinie w wieku do ukończenia 18 roku życia – może nadal otrzymać wsparcie, o ile dochód na osobę w rodzinie nie przekroczy podstawowego lub podwyższonego kryterium dochodowego.

W przypadku rodziny, której członkiem jest dziecko niepełnosprawne, kryterium dochodowe na pierwsze dziecko wynosi 1200 zł. Przy obliczaniu dochodu na osobę w rodzinie bierze się pod uwagę pozostające na utrzymaniu rodziców i wspólnie zamieszkujące z nimi te dzieci, które nie ukończyły 25 roku życia oraz te, które ukończyły 25 rok życia, ale jednocześnie legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeżeli w związku z tą niepełnosprawnością przysługuje świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy albo zasiłek dla opiekuna.

Wprowadzenie kryterium dochodowego oddaje pośredni cel całej regulacji, którym jest potrzeba wsparcia głównie rodzin z dwojgiem lub większą liczbą dzieci. Dla rodzin niżej uposażonych, zbliżających się do wartości minimum socjalnego, wprowadzono – poprzez kryterium dochodowe – możliwość otrzymania świadczenia wychowawczego nawet na pierwsze dziecko. Zwiększenie zaś tego kryterium do kwoty 1200 zł wobec rodzin, na których utrzymaniu pozostaje dziecko niepełnosprawne, jest związane z uwzględnieniem dodatkowych ciężarów, jakie rodzice i opiekunowie muszą ponosić w związku z wydatkami na takie dziecko. Ewentualne rozszerzenie prawa do świadczenia wychowawczego, bez kryterium dochodowego, także na pierwsze dziecko, w tym na rodziny z jednym dzieckiem, wiązałoby się z dodatkowymi wydatkami budżetu państwa na poziomie ponad 17,7 mld zł.

Świadczenie wychowawcze, podobnie jak świadczenia rodzinne, przysługuje obywatelom Rzeczypospolitej Polskiej oraz obywatelom innych państw, którym na podstawie przepisów wspólnotowych lub umów międzynarodowych przyznane zostały analogiczne do posiadanych przez obywateli polskich prawa do otrzymywania świadczeń rodzinnych.

Jednocześnie ustawa warunkuje prawo do świadczenia wychowawczego od zamieszkiwania rodziny na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres, w którym świadczenie to ma przysługiwać, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej. Rozwiązanie takie ma na celu eliminację potencjalnych przypadków, w których ośrodek interesów życiowych danej osoby znajdowałby się w innym państwie, zaś osoba ta byłaby nadal nienależnie uprawniona do pobierania świadczenia wychowawczego w Polsce.

Świadczenie wychowawcze przysługuje rodzinie bez względu na stan cywilny rodziców. Dotyczy to zatem zarówno rodzin, w których rodzice są związku małżeńskim, jak również rodzin niepełnych i tych, w których rodzice pozostają w nieformalnych związkach. W przypadku rodziców rozwiedzionych wsparcie otrzyma ten rodzic, który sprawuje opiekę nad dzieckiem.

W sytuacji, gdy partnerzy żyją w związku nieformalnym i mają dzieci z poprzednich związków oraz wychowują co najmniej jedno dziecko wspólne (**tzw. rodziny patchworkowe**), kryterium dochodowe będzie obowiązywało tylko w stosunku do pierwszego dziecka, czyli najstarszego dziecka w wieku do ukończenia 18 roku życia.

Wysokość wsparcia dla rodzin z dwojgiem dzieci to 500 zł lub 1000 zł (dotyczy rodzin o niskich dochodach). W rodzinach z trojgiem dzieci wsparcie wyniesie – odpowiednio – 1000 lub 1500 zł (w sytuacji, gdy dochód nie przekracza kryterium dochodowego) etc.

Świadczenie wychowawcze jest nieopodatkowane. Nie są od niego odprowadzone również żadne składki. A to oznacza, że przysługuje w pełnej wysokości.

Ponadto, istotnym rozwiązaniem – w szczególności z punktu widzenia rodzin gorzej sytuowanych – jest **wyłączenie dochodów uzyskiwanych z tytułu świadczenia wychowawczego z katalogu dochodów warunkujących prawo do innych świadczeń o charakterze socjalnym**. Dotyczy to w szczególności świadczeń rodzinnych, świadczeń z pomocy społecznej, dodatków mieszkaniowych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz stypendiów dla uczniów i studentów.

Wsparciem z programu „Rodzina 500+” objęte są również dzieci do 18 roku życia, umieszczone w pieczy zastępczej (rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka oraz placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego). Przysługuje na nie dodatek wychowawczy w wysokości świadczenia wychowawczego.

Dodatek w wysokości 500 zł miesięcznie przysługuje niezależnie od dochodu na każde dziecko w wieku do ukończenia 18 roku życia, umieszczone w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka oraz placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego.

Od kwoty dodatku nie jest odprowadzany podatek. Przyznanie dodatku następuje w drodze decyzji. Wniosek należy złożyć w powiatowym centrum pomocy rodzinie właściwym ze względu na miejsce zamieszkania.

2. Sposób ubiegania się o 500+

Aby otrzymać świadczenie, należy złożyć wniosek. Można to zrobić osobiście w gminie lub przez internet. Ci, którzy chcą ubiegać się o świadczenia wychowawcze bez wychodzenia z domu, mogą to zrobić online za pomocą 4 kanałów. Do ich dyspozycji w tym zakresie są: ministerialny portal Emp@tia, bankowość elektroniczna, PUE ZUS – Platforma Usług Elektronicznych ZUS oraz strona obywatel.gov.pl.

Prawo do wsparcia w ramach rządowego programu „Rodzina 500+” jest ustalone na okres 12 miesięcy – od 1 października danego roku do 30 września kolejnego roku. Jedynie pierwszy okres był dłuższy. Rozpoczął się bowiem wcześniej, bo 1 kwietnia 2016 roku, kiedy program „Rodzina 500+” oficjalnie wystartował.

Korzystanie ze wsparcia w ramach programu „Rodzina 500+” w nowym okresie świadczeniowym wymaga złożenia wniosku. Dotyczy to rodzin korzystających z programu, jak i tych, które zamierzają dopiero do niego dołączyć.

W wyniku uchwalenia przez parlament w połowie lipca 2017 roku pakietu zmian ustawowych zostały ujednolicone terminy składania wniosków o różne formy wsparcia. W efekcie już od 1 sierpnia 2017 roku można było składać wnioski o świadczenia wychowawcze, ale także o świadczenia rodzinne oraz świadczenia z funduszu alimentacyjnego. Przyjęte rozwiązanie to oszczędność czasu dla rodzin, które podczas np. jednej wizyty w urzędzie mogą złożyć wnioski na wyżej wymienione świadczenia.

Złożenie kompletnego i prawidłowo wypełnionego wniosku w terminie do końca sierpnia daje gwarancję ciągłości otrzymywania świadczenia. Przyznanie świadczenia wychowawczego oraz wypłata przyznanego świadczenia za październik, czyli za pierwszy miesiąc kolejnego okresu świadczeniowego, następuje do 31 października tego roku.

Złożenie wniosku we wrześniu powoduje, że ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego i jego wypłata za październik i listopad następuje nie później niż do 30 listopada. W przypadku złożenia wniosku w październiku, przyznanie i wypłata świadczenia wychowawczego za październik, listopad i grudzień następuje nie później niż do 31 grudnia.

W razie złożenia wniosku w okresie od 1 grudnia do 31 stycznia następnego roku ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz wypłata świadczeń przysługujących od miesiąca złożenia wniosku, następuje do ostatniego dnia lutego następnego roku.

Należy więc pamiętać, że wskutek złożenia wniosku później niż w październiku, prawo do świadczenia wychowawczego zostanie ustalone od miesiąca złożenia wniosku, bez wyrównania za wcześniejsze miesiące w ramach obowiązującego okresu świadczeniowego.

Wspomniane powyżej terminy to maksymalne okresy na rozpatrzenie wniosku. Gmina może zrobić to szybciej, jeśli pozwoli na to jej możliwości organizacyjne.

Świadczenie wychowawcze jest wypłacane w wybrany przez rodziców sposób. Najczęściej środki są być wypłacane na rachunek bankowy rodzica. Gmina może uwzględnić także inny sposób wypłaty świadczenia wychowawczego, np. przekazem pocztowym czy gotówką w kasie, biorąc pod uwagę dotychczasową praktykę w zakresie wypłaty świadczeń oraz możliwości organizacyjne i techniczne danej gminy/urzędu. Decyzja w tym zakresie należy do gminy.

3. Wydatkowanie i przeznaczenie świadczenia 500+

Rząd szanuje autonomię rodziny. Wiąże się z tym przekonanie, że to właśnie rodzina najlepiej wie, jakie są potrzeby dziecka i w jaki sposób można je zaspokoić.

W nadzwyczajnych sytuacjach mogą być zastosowane mechanizmy zapobiegające marnotrawieniu świadczeń lub wydatkowaniu świadczeń niezgodnie z ich przeznaczeniem. Takie samo rozwiązanie obowiązuje od wielu lat w odniesieniu do świadczeń rodzinnych.

Jak pokazała praktyka, zarzut o marnotrawieniu wsparcia 500+ okazał się całkowicie niezasadny. Zaledwie około 5 promili świadczeń miesięcznie jest wypłacanych w formie rzeczowej lub optacania usług. Program „Rodzina 500+” dowodzi, że możliwe jest zapewnienie wsparcia rodziców, jakiego oczekują obywatele.

W przypadku sygnałów o marnotrawieniu wsparcia może zostać przeprowadzony wywiad środowiskowy w celu ustalenia, jak wygląda sytuacja w danej rodzinie. Pracownik organu wypłacającego świadczenie na podstawie informacji od pracownika socjalnego może zamienić gotówkę na pomoc rzeczową (np. w formie żywności, odzieży, leków itp.) lub w formie optacania usług (np. związanych z pobytem dziecka w żłobku lub przedszkolu itp.). Uniemożliwienie przeprowadzenia przez pracownika socjalnego wywiadu środowiskowego może skutkować odmową przyznania świadczenia wychowawczego lub wstrzymaniem jego wypłaty.

Właściwe przeznaczenie środków otrzymywanych przez rodziny w ramach programu „Rodzina 500+” potwierdzają wyniki badania „Jak Polacy korzystają z Programu „Rodzina 500+”?”. Zostało ono przeprowadzone przez CBOS na przełomie września i października 2016 roku wśród ponad 3 tys. rodziców, którzy otrzymywali świadczenia z Programu „Rodzina 500+”. Przedmiotem badania nie były deklaracje, lecz faktyczne zachowania. Pytania dotyczyły m.in. wpływu programu na budżet domowy, na wydatki oraz pracę. Z badania wynika, że świadczenie wychowawcze jest bardzo ważną częścią domowego budżetu dla 30% badanych rodziców, którzy otrzymali świadczenie wychowawcze. Najbardziej odczuwają to rodziny wielodzietne.

Co ważne, **rodziny starają się oszczędzać część z otrzymywanych pieniędzy.** Spośród tych, którzy to robią, **27% wydziela przynajmniej część pieniędzy ze świadczenia z domowego budżetu z myślą o realizacji jakichś konkretnych celów i odkłada je na odrębnych kontach oszczędnościowych i lokatach.** 5% badanych wykupiło polisę ubezpieczeniową dla dziecka, a 24% oszczędza w inny sposób. Dzięki programowi rodzice mogli kupić odzież (31%), obuwie (29%) a także wyjechać na rodzinne wakacje (22%). Ważnym elementem jest edukacja: 22% badanych wydało środki na książki i pomoce naukowe, a 20% na dodatkowe zajęcia dla dzieci.

To, że polskie rodziny rozważnie i odpowiedzialnie korzystają ze wsparcia 500+, znajduje również odzwierciedlenie w najświeższym badaniu „Sytuacja na rynku Consumer Finance”, przeprowadzonym przez Konfederację Przedsiębiorstw Finansowych oraz Instytut Rozwoju Gospodarczego SGH.

Z badania tego wynika, że **aż 51,2% ankietowanych świadczenie 500+ przeznacza na podstawowe potrzeby, a więc żywność i ubiór.** Coraz więcej rodzin inwestuje w rozwój dzieci. **Wydatki na edukację i kształcenie dzieci deklaruje 45,3% respondentów.** To o 13,3% więcej niż w roku ubiegłym. Wzrosła również liczba rodzin finansujących ze świadczenia 500+ wydatki na rodzinę. Obecnie ten cel deklaruje 19,7% badanych, podczas gdy rok temu było ich 11,8%. Co ważne, 14% ankietowanych deklaruje zwiększenie oszczędności dzięki wsparciu 500+. Z kolei 5% respondentów przyznaje się do sfinansowania zakupu środków trwałych. Według deklaracji badanych w dłuższym horyzoncie czasowym środki z programu „Rodzina 500+” będą przeznaczone w jeszcze większym stopniu na edukację, zaś w mniejszym na żywność i ubiór. Co piąta rodzina zaś dzięki świadczeniu 500+ planuje zwiększenie oszczędności.

4. 500+ w opinii rodzin, władz lokalnych i polskiego społeczeństwa

Program „Rodzina 500+” jest pozytywnie oceniany zarówno przez rodziny objęte wsparciem, jak również przedstawiciele władz samorządowych. Oto wybrane opinie:

– „Dzięki programowi „Rodzina 500+” w okresie ferii zapisaliśmy nasze córki na 10-dniowy kurs pływania. Mogliśmy pozwolić sobie, aby całą rodziną wybrać się na jednodniową wycieczkę do Kopalni Soli w Bochni. Wspólnie spędzony czas był nam bardzo potrzebny, oderwaliśmy się od codziennych obowiązków i skupiliśmy na sobie” – mówią państwo Małgorzata i Tomasz Czekajscy z Sanoka.

– „Po otrzymaniu świadczeń „Rodzina 500 +” mogę zapewnić moim dzieciom lepsze życie. Stać mnie, aby kupić im ubrania, buty, wycieczki, basen czy pizzę. W tym roku w czasie ferii zimowych zabrałam dzieci do Brzeszcz na basen i do Oświęcimia do Parku Family Fun. Kolejna wyprawa to zwiedzanie Muzeum Zamkowego w Pszczynie, po którym zabrałam dzieci na wspólny rodzinny obiad. Planuję jeszcze w czasie ferii pojechać z dziećmi do kina” – mówi pani Marzena Janowska z gminy Osiek.

– „Jestem mamą dwójki dzieci i korzystam z programu „Rodzina 500+”. Dziewczynki są w wieku 13 i 8 lat i bardzo lubią aktywnie spędzać czas. Dzięki otrzymanym środkom zorganizowałam dzieciom wypoczynek w centrum sportowym „Słowianka”. Byliśmy także w parku rozrywki oraz na wyjeździe turystycznym w Niemczech. Program „Rodzina 500+” umożliwia mi sfinansowanie wypoczynku w czasie ferii i wakacji” – zauważa pani Monika Pawlak z miejscowości Sosny.

– „Ferie spędziliśmy w Londynie. Starsza córka Wiktoria była bardzo zadowolona z zagranicznej podróży. Środki z programu „Rodzina 500+” dają nam poczucie stabilizacji i bezpieczeństwa oraz umożliwiają planowanie wydatków z dużym wyprzedzeniem. Przeznaczamy je w większości na zabezpieczenie potrzeb życiowych. Kupujemy dzieciom ubrania, zabawki, artykuły szkolne. Motywujemy szczególnie starszą córkę do uczestniczenia w różnych formach edukacji. Często też organizujemy wyjazdy rodzinne” – mówi p. Edyta Wesołowska z Ossówki.

– „Dzięki świadczeniu „Rodzina 500+” nasze dzieci i my również mogliśmy spędzić ferie w sposób inny niż co roku. Najstarszy syn mógł wyjechać na zimowisko w góry. Młodszym dzieciom zorganizowaliśmy atrakcje związane z wyjazdami do kina, na lodowiska czy do Aquaparku. Wspólnie w gronie rodzinnym mogliśmy zwiedzić wyjątkowe miejsca na terenie naszego województwa. Myślę, że bez dodatkowych środków z programu „Rodzina 500+” nie moglibyśmy zapewnić dzieciom tylu atrakcji w okresie ferii ze względu na ograniczenia finansowe. Moc wrażeń, jakich w tym okresie doznały nasze dzieci, spowodowała, że są radośniejsze, wypoczęte i pełne energii do nauki” – zauważają państwo Sanoccy z Gminy Wiczo.

– „Do tej pory większość dzieci z terenu naszej gminy, a w szczególności te pochodzące z rodzin wielodzietnych, spędzała ferie w domu, gdyż sytuacja materialna rodzin nie pozwalała zapewnić dzieciom atrakcyjnego wypoczynku. W tym roku dzięki pomocy finansowej z programu „Rodzina 500+” mogły zrealizować plany, które do tej pory nie były dla nich osiągalne. Myślę, że dodatkowe środki pochodzące ze świadczeń wychowawczych, z których korzystają nasi mieszkańcy, pozwoliły rodzinom cieszyć się wspianymi chwilami, co wpłynęło na wzmocnienie ich więzi rodzinnych, na rozwijanie pasji, uatrakcyjnienie spędzenia czasu wolnego, a co najważniejsze – wywołało uśmiech na twarzach dzieci, które są dla nas najważniejsze” – mówi Dariusz Wałęskiewicz, wójt gminy Wiczo.

Obecnie ponad połowa badanych (52%) działania państwa wobec rodziny ocenia dobrze (w tym co dziesiąty – bardzo dobrze), a tylko 10% niedostatecznie.

W lutym 2016 roku, a więc na krótko przed wejściem w życie programu „Rodzina 500+”, wprowadzenie świadczenia wychowawczego popierało 80% badanych, a przeciwnych mu było 15% ankietowanych. Po niemal roku funkcjonowania programu poparcie dla programu nieco się zmniejszyło i jest wyrażane w sposób mniej zdecydowany. **Nadal jednak poziom jego akceptacji pozostaje bardzo wysoki** (77% przy 20% dezaprobaty).

Zwolennicy 500+ mają wyraźną przewagę we wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych. Najbardziej zadowoleni są ci, którzy otrzymują świadczenie wychowawcze na co najmniej dwoje dzieci (71% popiera Program, 3% jest przeciwna Programowi), a najbardziej krytyczni – rodzice, którzy nie korzystają z programu „Rodzina 500+” (66% popiera, 31% jest przeciwna). Szczególnie często program „Rodzina 500+” popierają ludzie starsi, mieszkańcy wsi, osoby z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym, respondenci gorzej sytuowani.

W lutym 2016 roku tylko niespełna co trzeci badany przewidywał, że program będzie traktowany priorytetowo i realizowany przez lata.

Po prawie roku od momentu wdrożenia programu „Rodzina 500+” **przybyło (wzrost do 38%) osób przekonanych, że będzie on kontynuowany w przyszłości.**

Co ważne, zmniejszył się odsetek osób przewidujących, że program w ogóle nie przyniesie oczekiwanych skutków i nie wpłynie na wzrost dzietności (z 29% do 16%). Jednocześnie **wystąpił wzrost liczby badanych spodziewających się, że program w istotnym stopniu przyczyni się do wzrostu urodzeń** (z 16% do 24%). Znaczącego wzrostu liczby urodzeń za sprawą rządowego programu częściej niż przeciętnie spodziewają się młodszy respondenci, do 38 roku życia. Częściej są to kobiety niż mężczyźni.

Zgodnie z założeniami **program „Rodzina 500+” przyczynia się do poprawy poziomu i jakości życia rodzin nim objętych.** Pokazują to badania CBOS dotyczące sposobu korzystania z otrzymywanych pieniędzy przez beneficjentów programu „Rodzina 500+” oraz inne sondaże CBOS, które wskazują na wzrost wyjazdów wakacyjnych dzieci w wieku szkolnym w 2016 roku, a także na częstszy udział dzieci i młodzieży w dodatkowych płatnych zajęciach pozalekcyjnych.

Ankietowani w swoim otoczeniu **częściej dostrzegają pozytywne niż negatywne skutki** programu „Rodzina 500+”. Polacy najczęściej zauważają pozytywny wpływ programu „Rodzina 500+” na budżety gospodarstw domowych z dziećmi – **możliwość swobodniejszego gospodarowania pieniędzmi** przez rodziny otrzymujące świadczenie wychowawcze (ogółem 34% badanych deklaruje, że znają osobiście osoby, których to dotyczy, lub sami są w takiej sytuacji) oraz znaczącą poprawę sytuacji dzieci z ubogich rodzin (ogółem 28%).

Wśród względnie często obserwowanych skutków programu można wymienić poprawę relacji małżeńskich i rodzinnych (15%) **oraz spędzanie większej ilości czasu z dziećmi** (14% wskazań). Blisko co dziesiąty badany (9%) deklaruje, że wprowadzenie świadczenia wychowawczego wpłynęło na podjęcie lub przyspieszenie decyzji o pierwszym lub kolejnym dziecku przez znane mu osobiście osoby.

Wśród negatywnych zjawisk towarzyszących programowi najczęściej zauważane są niechętne reakcje, z jakimi spotykają się beneficjenci programu „Rodzina 500+” – takie przypadki zna co piąty ankietowany.

Pozytywne efekty programu „Rodzina 500+” częściej niż przeciętnie dostrzegają w swoim otoczeniu osoby najstabiliej sytuowane, a więc takie, których miesięczne dochody per capita kształtują się poniżej 650 zł. Stosunkowo częściej niż przeciętnie deklarują, iż zetknęli się z przypadkami podjęcia pracy zawodowej przez matkę w związku z otrzymywaniem świadczenia wychowawczego. Z ich deklaracji wynika, że z takimi sytuacjami spotykali się niewiele rzadziej (ogółem 14%) niż z przypadkami rezygnacji z pracy zawodowej przez matkę (16%).

III. Sytuacja rodzin po wprowadzeniu programu „Rodzina 500+”

1. System naczyń połączonych

Gospodarka i polityka rodzinna to system naczyń połączonych. O sile, rozwoju, przyszłości i podmiotowości państwa decyduje liczba obywateli, a także ich kompetencje. To właśnie sytuacja demograficzna jest jednym z wyznaczników powodzenia państwa. Niestety, obraz tej sytuacji po 1989 roku był coraz gorszy. Współczynnik dzietności kształtował się poniżej granicy niskiej dzietności. Aby naród nie wymierał, wskaźnik ten powinien być na poziomie nie mniejszym niż 2,1.

Należy pamiętać, że główne trendy demograficzne w Polsce to nie tylko spadek dzietności, ale także wydłużenie przeciętnego trwania życia. To zaś prowadzi do starzenia się polskiego społeczeństwa. Co ważne, niska dzietność skutkuje spowolnieniem tempa wzrostu ekonomicznego, wywołanego spadkiem liczby osób mogących pojąć zatrudnienie oraz wzrostem obciążenia ekonomicznego młodego pokolenia.

Nic więc dziwnego, że przed programem „Rodzina 500+” postawiono trzy cele: zwiększenie dzietności, inwestycję w rodzinę oraz redukcję ubóstwa. Takie kompleksowe podejście pozwoliło na zniwelowanie – uwarunkowanych sytuacją finansową gospodarstw domowych – obaw wielu Polaków przed powiększeniem rodziny.

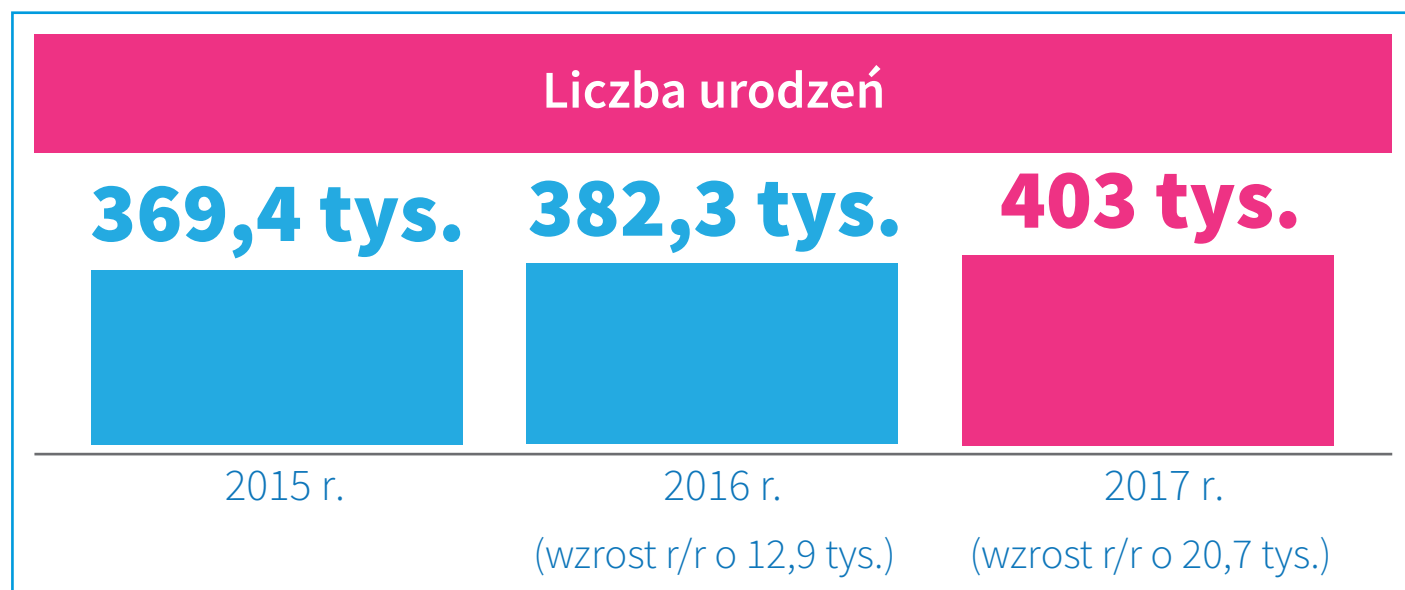
2. Większa liczba urodzeń

W 2016 roku urodziło się 382,3 tys. dzieci. To o 12,9 tys. więcej niż rok wcześniej. Jednocześnie współczynnik dzietności wzrósł z poziomu 1,31 do poziomu 1,36. Przyczyn wzrostu współczynnika dzietności nie da się jednoznacznie przypisać jednemu czynnikowi. Zestawienie danych dotyczących stopy bezrobocia wg BAEL – jako wskaźnika sytuacji gospodarczej kraju – i współczynnika dzietności pokazuje na wyraźne skorelowanie wartości obu tych wskaźników: wraz ze wzrostem stopy bezrobocia sytuacja gospodarcza oceniana jest jako pogarszająca się i współczynnik dzietności spada.

Według danych GUS ze stycznia 2018 roku w 2017 roku zostało zarejestrowanych 403 tys. urodzeń żywych. To ponad 20 tys. więcej niż w 2016 roku.

Co ważne, liczba urodzeń w 2017 roku znacząco przekroczyła szacunki Głównego Urzędu Statystycznego. Mówiły one o 346 tys. urodzeń . Jest to wzrost o ponad 15%.

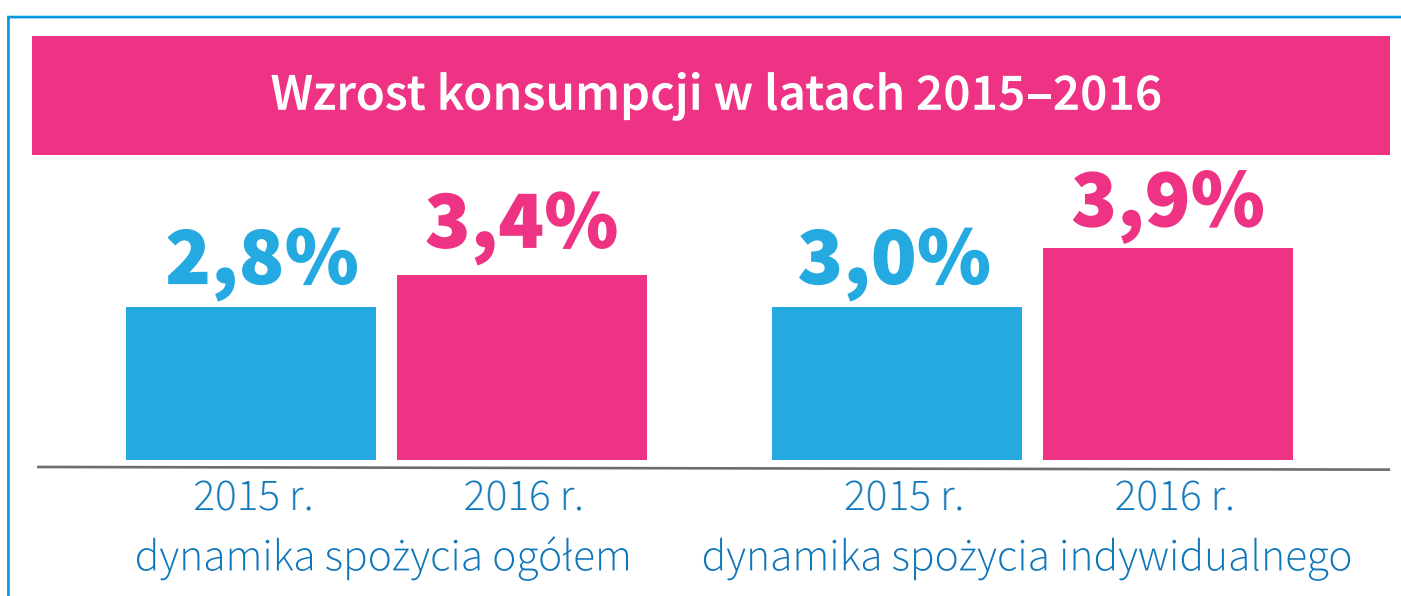
Po wprowadzeniu programu „Rodzina 500+” łatwo więc zauważyć rosnący wzrost urodzeń rok do roku – o 12,9 tys. w 2016 roku i 20,7 tys. w 2017 roku.

3. Wzrost bezpieczeństwa ekonomicznego polskich rodzin

Program „Rodzina 500+” wpłynął na wzrost bezpieczeństwa ekonomicznego polskich rodzin. Warto zaznaczyć, że zgodnie z najbardziej aktualnymi szacunkami Komisji Europejskiej, **Polska jest jednym z najszybciej rozwijających się krajów UE**. Szacowany realny wzrost PKB w Polsce w 2017 roku wyniósł 4,6%. Oznacza to, że tylko wśród 6 krajów unijnych tempo wzrostu w minionym roku było wyższe. Głównym czynnikiem, który przyczynił się do przyspieszenia wzrostu gospodarczego w Polsce w 2017 roku, był wzrost konsumpcji będący efektem programu „Rodzina 500+”, poprawy sytuacji na rynku pracy – szybszego tempa wzrostu wynagrodzeń oraz wzrostu zatrudnienia.

W 2016 roku przyspieszyła dynamika spożycia ogółem z poziomu 2,8% do 3,4% oraz indywidualnego z poziomu 3,0% do 3,9%. Oznaczało to przełamanie tendencji utrwalonej w latach 2010–2015, gdy dynamika konsumpcji nie „nadążała” za wzrostem PKB.

Jak podkreślają analitycy Narodowego Banku Polskiego w Raporcie o inflacji z marca 2017 roku, **wzrostowi dynamiki spożycia indywidualnego, obok dobrych nastrojów konsumentów i poprawy sytuacji na rynku pracy, sprzyjał wpływ programu „Rodzina 500+”**.

Przeciętne miesięczne wydatki w gospodarstwach domowych na osobę w 2016 roku osiągnęły wartość 1132 zł (stanowiąc ¾ dochodów) i były realnie wyższe o 4,3% od wydatków z roku ubiegłego.

1132 zł

przeciętne miesięczne wydatki
(76,7% dochodu)

Jak wynika z badania CBOS, **60% beneficjentów programu 500+ uważa, że pieniądze z programu mają istotne znaczenie dla ich domowych budżetów.**

Znaczenie świadczenia wzrasta tym bardziej, na im więcej dzieci rodzina je otrzymuje i im niższe dochody osiąga.

Świadczenie wydawane jest przede wszystkim na konsumpcję. W odpowiedzi na pytanie o przeznaczenie pieniędzy ze świadczenia wychowawczego beneficjenci wskazywali **przede wszystkim wydatki na odzież i obuwie, książki, pomoce edukacyjne i dodatkowe zajęcia dla dzieci, wyjazdy na wakacje czy wycieczki szkolne, rekreacyjne wyjścia z rodziną, leczenie oraz zabawki.**

Z analizy wydatków gospodarstw uprawnionych do świadczenia wychowawczego wynika, że w 2016 roku **wydatki tych gospodarstw wzrosły w porównaniu z 2015 roku o 12,6%**, przy czym wydatki na odzież wzrosły o ponad 17%, na edukację o 13%, a na rekreację o ponad 20%.

12,6%

o tyle wzrosły wydatki gospodarstw
uprawnionych do 500+

Niezwykle istotne dla gospodarki i poczucia bezpieczeństwa ekonomicznego rodzin znaczenie odgrywa inwestycja w kapitał ludzki. Jak wynika z przywołanego wcześniej badania CBOS na temat wykorzystania świadczenia 500+, wiele rodzin przeznaczają wsparcie na rozwój dzieci. Na zakup książek i pomocy naukowych dla dzieci wsparcie przeznaczają 22% badanych. Podobny odsetek (20%) respondentów świadczenie 500+ przeznaczają na dodatkowe zajęcia dla dzieci.

W kontekście finansowania edukacji dzieci ze środków pochodzących z programu „Rodzina 500+” na uwagę zasługuje również badanie CBOS „Wydatki rodziców na edukację dzieci w roku szkolnym 2016/2017” z listopada 2016 roku. Wyniki tego badania wyraźnie pokazują, że świadczenie 500+ pomaga pokryć wydatki związane z nowym rokiem szkolnym. Koszt wyprawki szkolnej zależy od liczby dzieci, które się uczą. W ubiegłym roku szkolnym zaczynał się od 626 złotych przy jednym dziecku. Rodziny z dwojgiem uczących się dzieci musiały przeznaczyć na wyprawkę szkolną ok. 1023 zł. W przypadku rodzin z trojgiem lub czworgiem dzieci w wieku szkolnym wyprawka pochłonęła 2365 zł. Średnio rodzice wydali w ubiegłym roku szkolnym na wyprawkę 903 zł. Koszty związane z wystaniem dzieci do szkół to dla rodzin spory wydatek. Nic więc dziwnego, że część rodzin przeznaczają na ten cel wsparcie z rządowego programu „Rodzina 500+”. Świadczenie w największym stopniu pokryje wydatki na wyprawkę szkolną w rodzinach, które pobierają 500+ na dwoje dzieci. W tym przypadku otrzymane wsparcie może pokryć aż 97,8% potrzebnej kwoty.

W rodzinach z jednym dzieckiem świadczenie wychowawcze wystarczy na 79,9% kosztów wyprawki. Te rodziny, które otrzymują 500+ na troje dzieci, dzięki świadczeniu sfinansują 63,4% wydatków związanych z wyprawką szkolną. 500+ jest też sporym wsparciem dla rodzin pobierających to świadczenie na czworo dzieci. W tym przypadku środki z programu „Rodzina 500+” pozwolą na pokrycie 84,6% kosztów wyprawki szkolnej.

4. Spadek ubóstwa skrajnego

W 2016 r. stopa ubóstwa skrajnego wyniosła 4,9%, czyli o 1,6 p. proc. mniej niż w roku ubiegłym. Wpłynęła na to z jednej strony poprawa sytuacji na rynku pracy, z drugiej zaś wprowadzenie świadczenia wychowawczego.

Największa poprawa sytuacji materialnej nastąpiła wśród rodzin posiadających 3 dzieci oraz 4 lub więcej dzieci na utrzymaniu, które zagrożone były ubóstwem skrajnym odpowiednio w 5% (spadek o 4,3 p. proc. w porównaniu do roku ubiegłego) i 14% (spadek o 4,1 p. proc.). Duże znaczenie miało tu wprowadzenie w 2016 r. świadczenia wychowawczego, którego adresatami w głównej mierze były rodziny wielodzietne. Ponadto 6% samotnych rodziców z dzieckiem/dziećmi na utrzymaniu żyło w 2016 r. poniżej granicy minimum egzystencji (w porównaniu z 7% w 2015 r., zagrożenie ubóstwem zmalało o 0,9 p. proc.).

W porównaniu z 2015 r. poziom zagrożenia ubóstwem skrajnym w 2016 r. zmalał w każdym z typów rodzin w których występuje niepełnosprawność o 2,5 p. proc. do poziomu 7% wśród gospodarstw domowych z niepełnosprawną głową rodziny i o 2,4 p. proc. do poziomu 8% wśród rodzin utrzymujących co najmniej jedno niepełnosprawne dziecko.

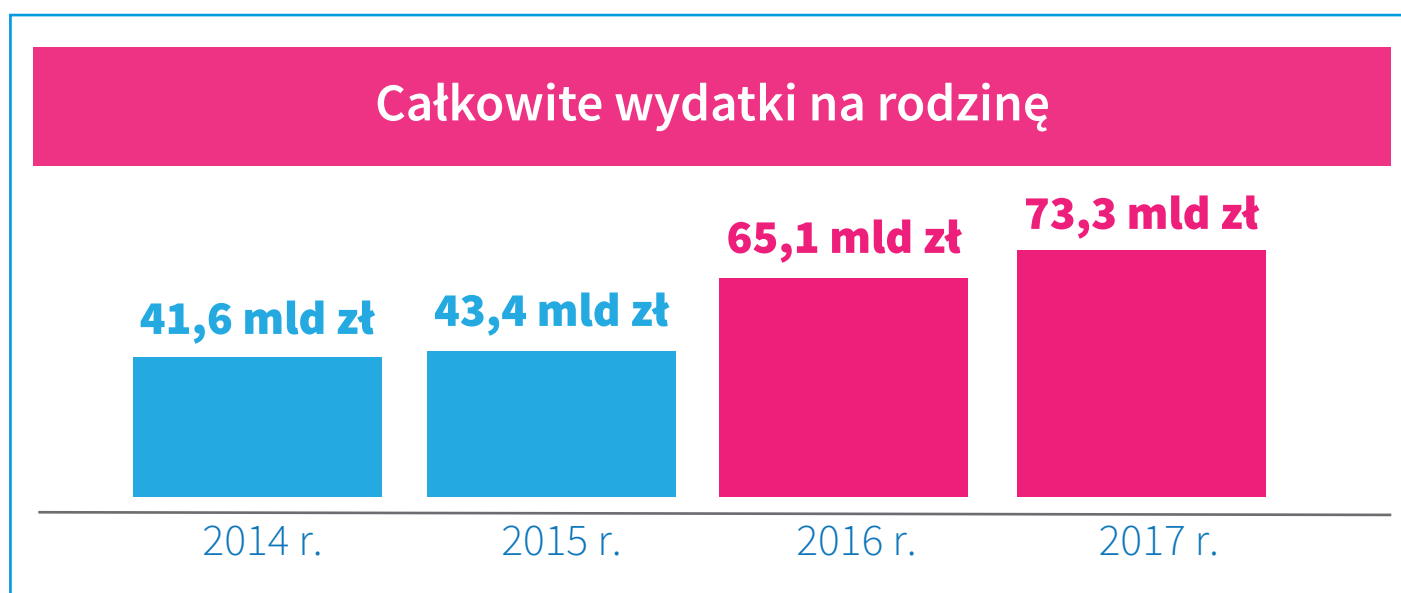
Ubóstwo małało zarówno wśród rodzin zamieszkujących na obszarach wiejskich o 3,3 p. proc. do poziomu 8% jak i miejskich (o 0,6 p. proc. do poziomu 3%).

Ostatnio przeprowadzone analizy sugerują, że przeważający wpływa na redukcję ubóstwa wśród rodzin z dziećmi miało świadczenie wychowawcze.

5. Wydatki publiczne na wsparcie rodzin z dziećmi

W 2015 roku wydatki na politykę rodzinną z budżetu państwa wynosiły 32 mld zł. W kolejnym roku wzrosły do 52,8 mld zł. Wysokość wydatków na 2017 rok jest prognozowana na 60,3 mld zł.

Całkowite wydatki – łącznie z wydatkami samorządów – wyniosły odpowiednio: 43,5 mld zł (2,42% PKB) w 2015 roku i 65,1 mld zł (3,51%) w 2016 roku. Wysokość wydatków na rodzinę w 2017 roku jest prognozowana na poziomie 73,3 mld zł (3,82% PKB).

Z zaprezentowanych danych wynika, że Polska w ciągu zaledwie dwóch ostatnich lat istotnie zmieniła swoją pozycję, jeśli chodzi o wydatki na rzecz rodzin. Stało się tak głównie za sprawą programu „Rodzina 500+”. Od początku funkcjonowania programu, a więc od kwietnia 2016 roku do końca 2017 roku zostało przeznaczonych 41,4 mld złotych.

Ta bardzo istotna zmiana wpływa także na udział wydatków na rzecz rodzin w porównaniu do PKB. Gdy analizujemy wydatki budżetu centralnego na politykę rodzinną w stosunku do PKB mamy do czynienia

z 1,78% udziału w 2015 roku i 2,85% w 2016 roku. Widać zatem bardzo wyraźny wzrost w związku z wprowadzeniem w 2016 r. programu „Rodzina 500+”. Co więcej, szacuje się, że **udział wydatków na politykę rodzinną w 2017 roku osiągnie poziom 3,15% PKB**.

Taki poziom wydatków plasuje już Polskę w gronie państw-liderów jeśli chodzi o wspieranie rodzin. To istotna zmiana bo jeszcze w 2015 r. byliśmy pod tym względem poniżej średniej. Średnio kraje UE (patrz Tabela 16, dane za 2015 r., ostatnie dostępne) wydają na ten cel 1,7% PKB. Liderami pod tym względem są kraje skandynawskie i Luksemburg – Dania (4,6% PKB), Luksemburg (4,1% PKB), Norwegia (3,5% PKB) oraz Finlandia (3,2% PKB). Na drugim biegunie są Grecja i kraje naszego regionu – Łotwa i Litwa. Tam wydatki na rodziny oscylują wokół 1% PKB (od 0,6% PKB w Grecji do 1% PKB na Litwie). Polska ze swoim wynikiem 3% PKB przeznaczanym na rzecz rodzin znajduje się na 5. miejscu spośród 32 krajów Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii.

Według badania, opublikowanego w listopadzie 2017 roku przez firmę PwC, **Polska utrzymuje się na 4. miejscu wśród państw Unii Europejskiej, biorąc pod uwagę finansowe wsparcie rodzin w relacji do osiąganego przez nie przeciętnego wynagrodzenia.**

Celem przeprowadzonego przez firmę PwC badania było wykazanie, na jaką pomoc w 2017 roku może liczyć przeciętna rodzina w poszczególnych państwach UE. Dla każdego z tych państw przeprowadzono symulację zgodnie z określonymi założeniami. Przyjęty w badaniu model rodziny stanowią oboje pracujący i zarabiający średnią krajową rodzice z dwojgiem zdrowych dzieci w wieku 4 i 8 lat.

Badanie uwzględnia najważniejsze elementy finansowego wsparcia dla rodzin z dziećmi zarówno w systemach podatkowych, jak i w zakresie świadczeń rodzinnych w państwach UE. Poza obszarem badań znalazła się cena koszyka dóbr, darmowe posiłki, lekarstwa i podręczniki dla dzieci czy odliczenia indywidualne (nie na dzieci).

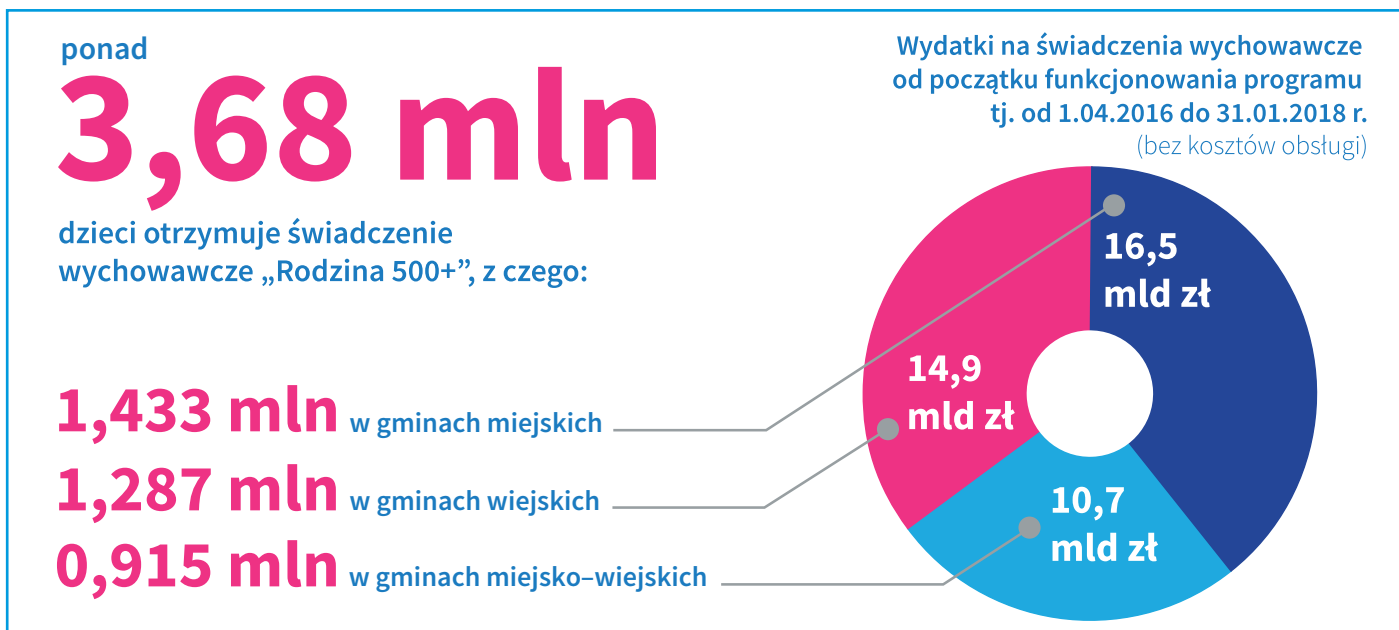
Wsparcie finansowe w relacji do przeciętnego wynagrodzenia stawia Polskę z wynikiem 7,9% na 4. miejscu wśród państw Unii Europejskiej. Wyprzedzają nas tylko Francja, Węgry i Austria. Wynik Polski znacznie przewyższa średnią dla UE. Przeciętne finansowe wsparcie dla rodzin w stosunku do wynagrodzenia we wszystkich państwach UE wynosi 4,9%.

Polska na 4. miejscu w UE pod względem wsparcia dla rodzin

Z badania PwC wynika, że **kwota finansowego wsparcia dla rodzin w Polsce wynosi 8 225 zł rocznie**. Jest to wartość zbliżona do średniej kwoty pomocy państw UE (10 178 zł rocznie).

Świadczenie wychowawcze otrzymuje 3,68 mln dzieci. Na wsi świadczenie wychowawcze trafia do 1,287 mln dzieci. W gminach miejskich z pomocy korzysta ponad 1,433 mln dzieci. Pozostałe 0,915 mln to dzieci z gmin miejsko-wiejskich.

Od początku funkcjonowania programu „Rodzina 500+” do końca stycznia 2018 roku do rodzin w gminach miejskich trafiło ponad 16,5 mld zł, w gminach wiejskich – ponad 14,9 mld zł, a w gminach miejsko-wiejskich ponad 10,7 mld zł.

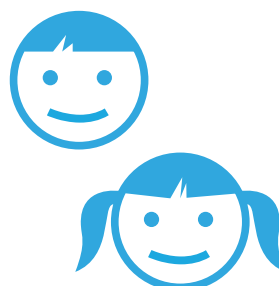

RODZINA
500+

w województwie
dolnośląskim

157,2 tys.
rodzin uczestniczy
w programie

225,2 tys.
dzieci objętych
świadczeniem

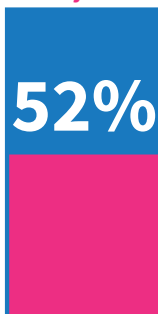

2,68 mld zł
trafiło już do rodzin

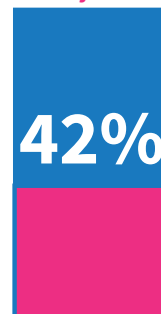
Udział dzieci uprawnionych do świadczenia wychowawczego
wśród wszystkich dzieci w wieku do 18 roku życia

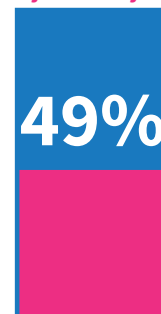
w gminach
wiejskich

w gminach
miejskich

w gminach
wiejsko-miejskich

75,7 tys.
pierwszych dzieci
otrzymujących świadczenie

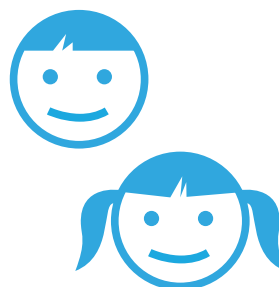
w tym **33,9 tys.**
stanowią jedynacy

RODZINA 500+

w województwie kujawsko-pomorskim

132,1 tys.
rodzin uczestniczy
w programie

202,7 tys.
dzieci objętych
świadczeniem

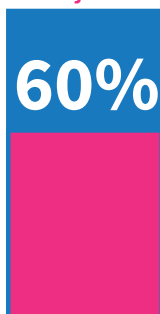
2,39 mld zł

trafiło już do rodzin

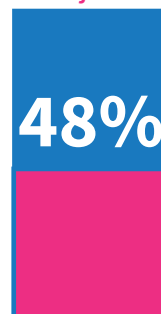
Udział dzieci uprawnionych do świadczenia wychowawczego
wśród wszystkich dzieci w wieku do 18 roku życia

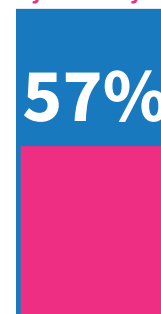
w gminach
wiejskich

w gminach
miejskich

w gminach
wiejsko-miejskich

79,8 tys.
pierwszych dzieci
otrzymujących świadczenie

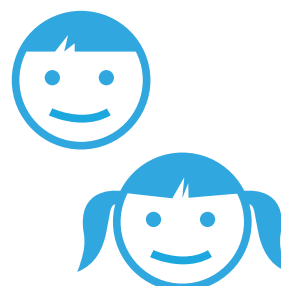
w tym **34,9 tys.**
stanowią jedynacy

RODZINA 500+

w województwie lubelskim

141,4 tys.
rodzin uczestniczy
w programie

222,8 tys.
dzieci objętych
świadczeniem

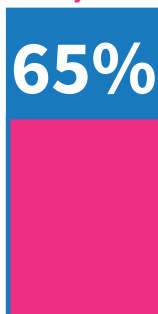

2,60 mld zł
trafiło już do rodzin

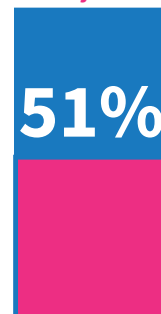
Udział dzieci uprawnionych do świadczenia wychowawczego
wśród wszystkich dzieci w wieku do 18 roku życia

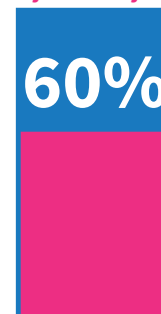
w gminach
wiejskich

w gminach
miejskich

w gminach
wiejsko-miejskich

90,9 tys.
pierwszych dzieci
otrzymujących świadczenie

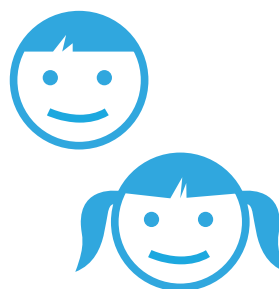
w tym **39,4 tys.**
stanowią jedynacy

RODZINA 500+

w województwie lubuskim

58,7 tys.
rodzin uczestniczy
w programie

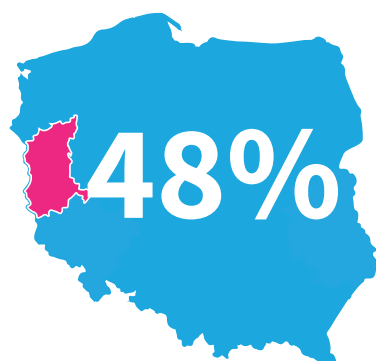

88 tys.
dzieci objętych
świadczeniem

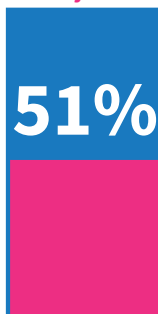

1,06 mld zł
trafiło już do rodzin

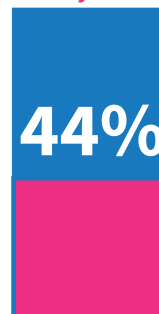
Udział dzieci uprawnionych do świadczenia wychowawczego
wśród wszystkich dzieci w wieku do 18 roku życia

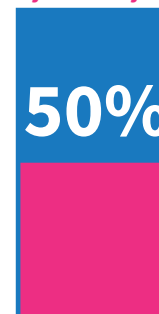
w gminach
wiejskich

w gminach
miejskich

w gminach
wiejsko-miejskich

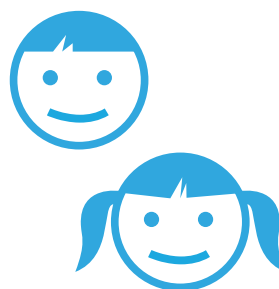
32,8 tys.
pierwszych dzieci
otrzymujących świadczenie

w tym **14,3 tys.**
stanowią jedynacy

RODZINA 500+ w województwie łódzkim

152,3 tys.
rodzin uczestniczy
w programie

224 tys.
dzieci objętych
świadczeniem

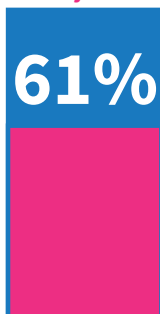

2,64 mld zł
trafiło już do rodzin

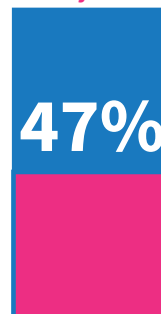
Udział dzieci uprawnionych do świadczenia wychowawczego
wśród wszystkich dzieci w wieku do 18 roku życia

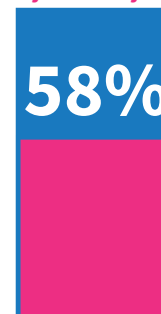
w gminach
wiejskich

w gminach
miejskich

w gminach
wiejsko-miejskich

89 tys.
pierwszych dzieci
otrzymujących świadczenie

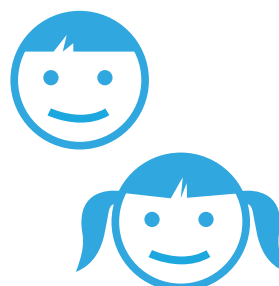
w tym **39,9 tys.**
stanowią jedynacy

RODZINA 500+

w województwie małopolskim

222,6 tys.
rodzin uczestniczy
w programie

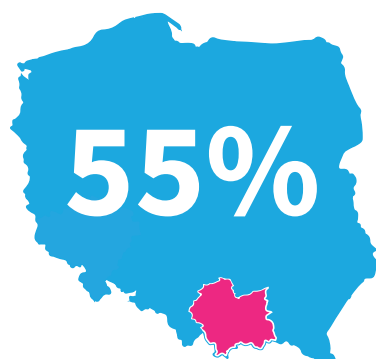

349 tys.
dzieci objętych
świadczeniem

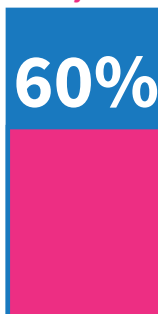

4,05 mld zł
trafiło już do rodzin

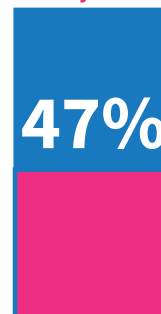
Udział dzieci uprawnionych do świadczenia wychowawczego
wśród wszystkich dzieci w wieku do 18 roku życia

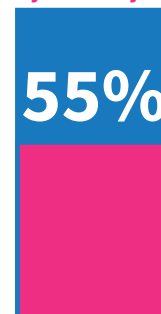
w gminach
wiejskich

w gminach
miejskich

w gminach
wiejsko-miejskich

124,8 tys.
pierwszych dzieci
otrzymujących świadczenie

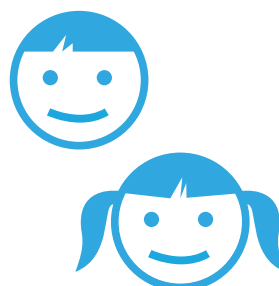
w tym **49 tys.**
stanowią jedynacy

RODZINA 500+

w województwie mazowieckim

368,7 tys.
rodzin uczestniczy
w programie

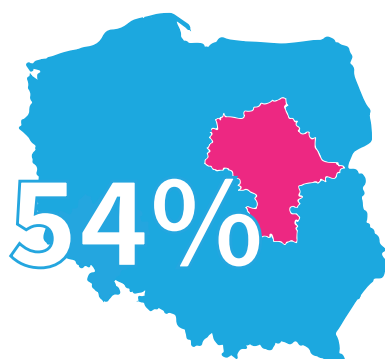

538 tys.
dzieci objętych
świadczeniem

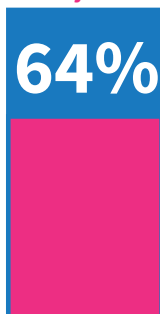

6,16 mld zł
trafiło już do rodzin

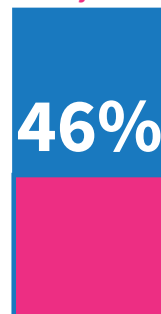
Udział dzieci uprawnionych do świadczenia wychowawczego
wśród wszystkich dzieci w wieku do 18 roku życia

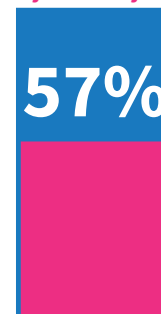
w gminach
wiejskich

w gminach
miejskich

w gminach
wiejsko-miejskich

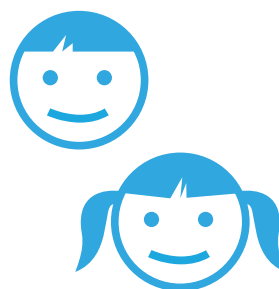
171,6 tys.
pierwszych dzieci
otrzymujących świadczenie

w tym **72,5 tys.**
stanowią jedynacy

RODZINA 500+ w województwie opolskim

48,7 tys.
rodzin uczestniczy
w programie

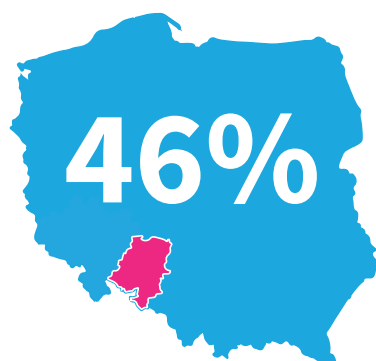

72,1 tys.
dzieci objętych
świadczeniem

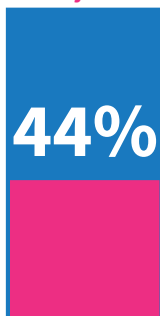

869,2 mln zł
trafiło już do rodzin

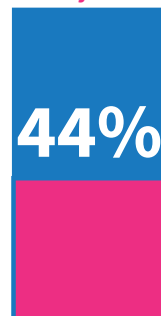
Udział dzieci uprawnionych do świadczenia wychowawczego
wśród wszystkich dzieci w wieku do 18 roku życia

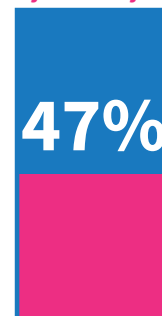
w gminach
wiejskich

w gminach
miejskich

w gminach
wiejsko-miejskich

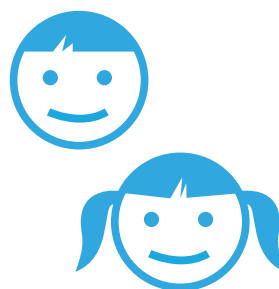
25,5 tys.
pierwszych dzieci
otrzymujących świadczenie

w tym **10,8 tys.**
stanowią jedynacy

RODZINA 500+ w województwie podkarpackim

139,9 tys.
rodzin uczestniczy
w programie

224,1 tys.
dzieci objętych
świadczeniem

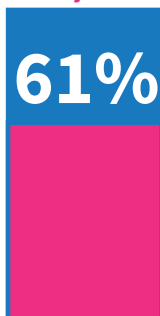

2,63 mld zł
trafiło już do rodzin

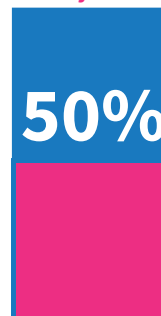
Udział dzieci uprawnionych do świadczenia wychowawczego
wśród wszystkich dzieci w wieku do 18 roku życia

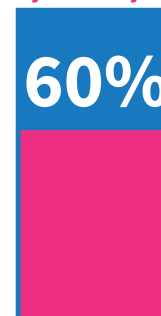
w gminach
wiejskich

w gminach
miejskich

w gminach
wiejsko-miejskich

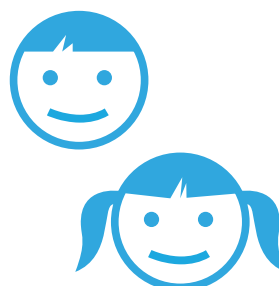
88,7 tys.
pierwszych dzieci
otrzymujących świadczenie

w tym **35,4 tys.**
stanowią jedynacy

RODZINA 500+ w województwie podlaskim

75,8 tys.
rodzin uczestniczy
w programie

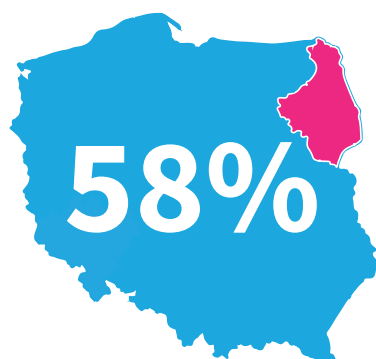
19,8 tys.
dzieci objętych
świadczeniem

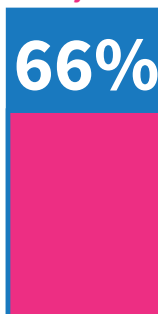
1,39 mld zł

trafiło już do rodzin

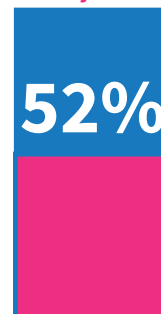
Udział dzieci uprawnionych do świadczenia wychowawczego
wśród wszystkich dzieci w wieku do 18 roku życia

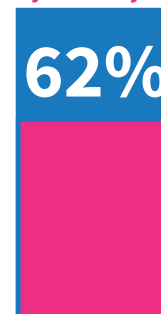
w gminach
wiejskich

w gminach
miejskich

w gminach
wiejsko-miejskich

46,6 tys.
pierwszych dzieci
otrzymujących świadczenie

w tym **19 tys.**
stanowią jedynacy

RODZINA 500+

w województwie pomorskim

154,8 tys.
rodzin uczestniczy
w programie

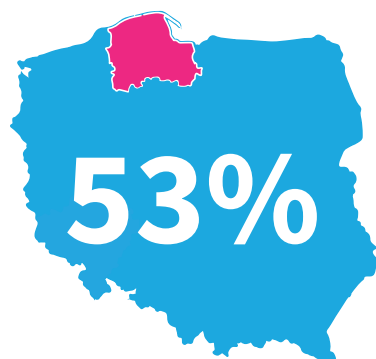
239,5 tys.
dzieci objętych
świadczeniem

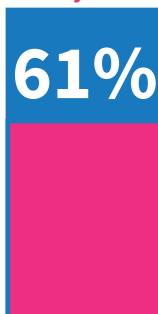
2,78 mld zł

trafiło już do rodzin

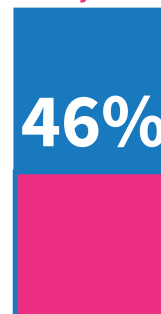
Udział dzieci uprawnionych do świadczenia wychowawczego
wśród wszystkich dzieci w wieku do 18 roku życia

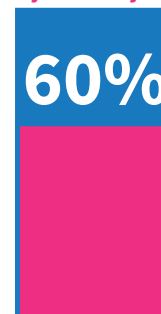
w gminach
wiejskich

w gminach
miejskich

w gminach
wiejsko-miejskich

82,5 tys.
pierwszych dzieci
otrzymujących świadczenie

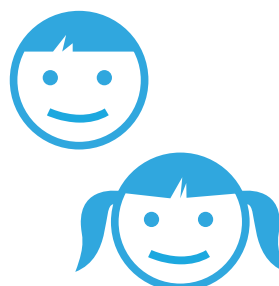
w tym **33,1 tys.**
stanowią jedynacy

RODZINA 500+

w województwie śląskim

254,7 tys.
rodzin uczestniczy
w programie

365,9 tys.
dzieci objętych
świadczeniem

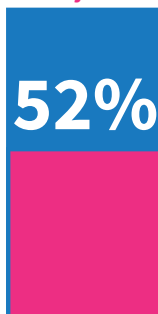
4,31 mld zł

trafiło już do rodzin

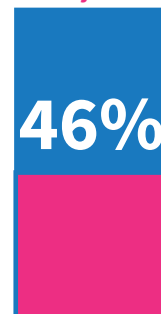
Udział dzieci uprawnionych do świadczenia wychowawczego
wśród wszystkich dzieci w wieku do 18 roku życia

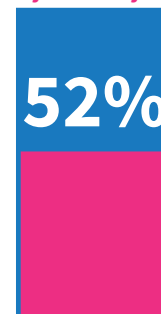
w gminach
wiejskich

w gminach
miejskich

w gminach
wiejsko-miejskich

120,4 tys.
pierwszych dzieci
otrzymujących świadczenie

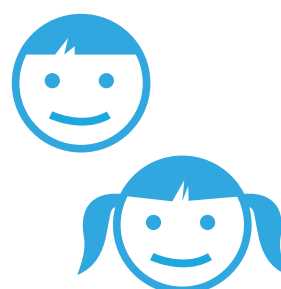
w tym **52,3 tys.**
stanowią jedynacy

RODZINA 500+

w województwie świętokrzyskim

77,2 tys.
rodzin uczestniczy
w programie

117,3 tys.
dzieci objętych
świadczeniem

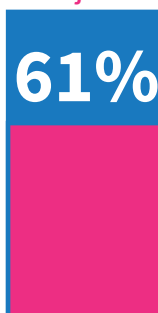
1,40 mld zł

trafiło już do rodzin

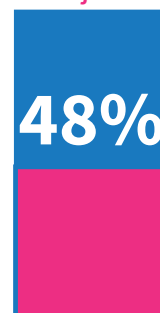
Udział dzieci uprawnionych do świadczenia wychowawczego
wśród wszystkich dzieci w wieku do 18 roku życia

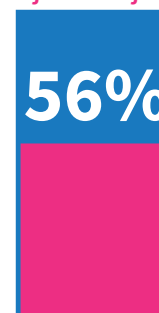
w gminach
wiejskich

w gminach
miejskich

w gminach
wiejsko-miejskich

52 tys.
pierwszych dzieci
otrzymujących świadczenie

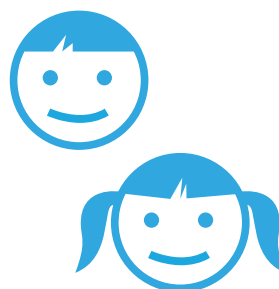
w tym **23,9 tys.**
stanowią jedynacy

RODZINA 500+

w województwie warmińsko-mazurskim

93,2 tys.
rodzin uczestniczy
w programie

145,5 tys.
dzieci objętych
świadczeniem

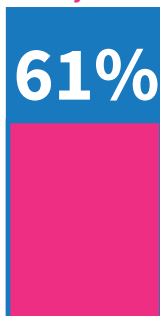
1,72 mld zł

trafiło już do rodzin

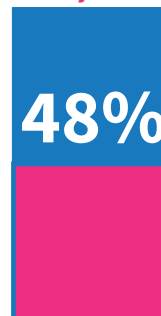
Udział dzieci uprawnionych do świadczenia wychowawczego
wśród wszystkich dzieci w wieku do 18 roku życia

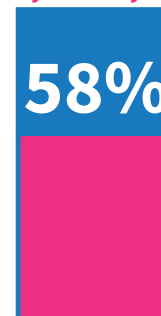
w gminach
wiejskich

w gminach
miejskich

w gminach
wiejsko-miejskich

58,9 tys.
pierwszych dzieci
otrzymujących świadczenie

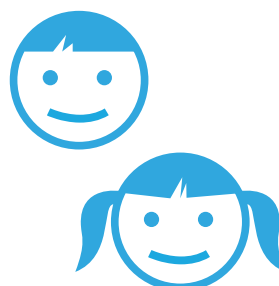
w tym **25,8 tys.**
stanowią jedynacy

RODZINA 500+

w województwie wielkopolskim

241,4 tys.
rodzin uczestniczy
w programie

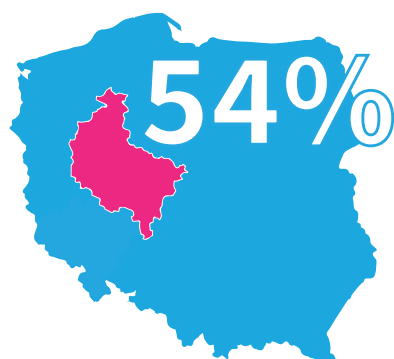
362,3 tys.
dzieci objętych
świadczeniem

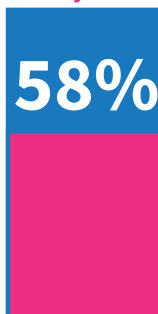
4,24 mld zł

trafiło już do rodzin

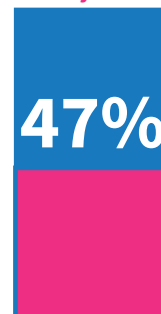
Udział dzieci uprawnionych do świadczenia wychowawczego
wśród wszystkich dzieci w wieku do 18 roku życia

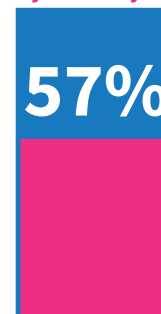
w gminach
wiejskich

w gminach
miejskich

w gminach
wiejsko-miejskich

131,4 tys.
pierwszych dzieci
otrzymujących świadczenie

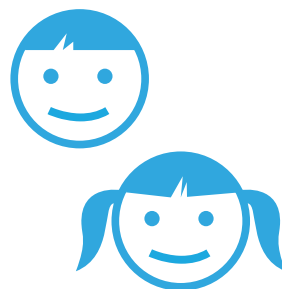
w tym **55,1 tys.**
stanowią jedynacy

RODZINA 500+

w województwie zachodniopomorskim

93,8 tys.
rodzin uczestniczy
w programie

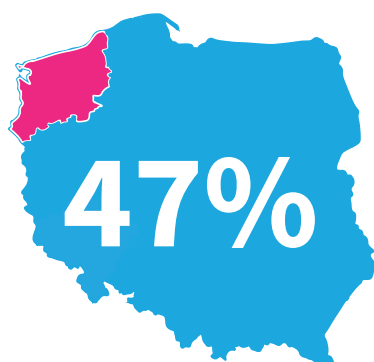

138,8 tys.
dzieci objętych
świadczeniem

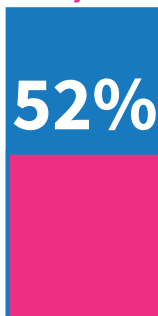

1,69 mld zł
trafiło już do rodzin

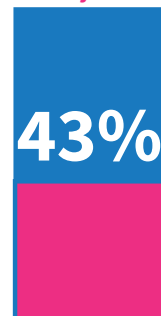
Udział dzieci uprawnionych do świadczenia wychowawczego
wśród wszystkich dzieci w wieku do 18 roku życia

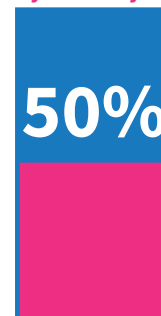
w gminach
wiejskich

w gminach
miejskich

w gminach
wiejsko-miejskich

52,3 tys.
pierwszych dzieci
otrzymujących świadczenie

w tym **24,2 tys.**
stanowią jedynacy

V. Podsumowanie

Praktyka wskazuje, że wprowadzony 1 kwietnia 2016 roku program „Rodzina 500+” spełnia postawione przed nim cele – jest inwestycją w rodzinę, wyraźnie zredukował ubóstwo i przyczynił się do wzrostu urodzeń. Takie kompleksowe podejście pozwoliło na zniwelowanie – uwarunkowanych sytuacją finansową gospodarstw domowych – obaw wielu Polaków przed powiększeniem rodziny.

Co więcej, nie sprawdziły się czarne scenariusze przeciwników wprowadzanych i z sukcesem wdrażanych rozwiązań. 500+ nie przyczyniło się do marnotrawienia przez rodziny otrzymywanego przez nich wsparcia.

Zaledwie około 5 promili świadczeń miesięcznie jest wypłacanych w formie rzeczowej lub opłacania usług. To pokazuje, że niemal wszystkie rodziny doskonale wiedzą, w jaki sposób wydatkować świadczenia, tak aby spełniało ono swoje cele. O tym, że rodziny właściwie wykorzystują wsparcie z programu „Rodzina 500+” świadczą też wyniki badania „Jak Polacy korzystają z Programu „Rodzina 500+?”.

Wsparcie z programu „Rodzina 500+” wyraźnie poprawiło jakość życia polskich rodzin. Pozwoliło to wielu rodzinom na wyjście z ubóstwa.

Warto podkreślić, że **rodziny starają się oszczędzać część z otrzymywanych pieniędzy**. Spośród tych, którzy to robią, ponad ¼ **wydziela przynajmniej część pieniędzy ze świadczenia z domowego budżetu z myślą o realizacji jakichś konkretnych celów i odkłada je na odrębnych kontach oszczędnościowych i lokatach**. Dzięki programowi rodzice mogli kupić odzież (31%), obuwie (29%) a także wyjechać na rodzinne wakacje (22%).

Dzięki wprowadzeniu programu „Rodzina 500+” wydatki na politykę rodzinną w 2016 i 2017 roku odnotowały kolejne wzrosty. Co ważne, wzrósł też udział wydatków na rzecz rodzin w porównaniu do PKB.

Od początku funkcjonowania programu „Rodzina 500+” na jego realizację wydatkowano 43 mld 346 mln zł, z czego 23 mld 826 mln zł w ubiegłym roku.

Liczba dzieci uprawnionych do świadczenia 500+ wyniosła w styczniu 2018 roku 3,684 mln. A to oznacza, że uprawnionych do świadczeń jest 53% dzieci w wieku do 18 roku życia. Wsparciem z rządowego programu „Rodzina 500+” jest objętych 2 413 mln rodzin.

Największy udział stanowią rodziny z dwojgiem dzieci. W styczniu 2018 roku było ich 1 mln 484 tysięcy (62% w ogólnej liczbie rodzin objętych wsparciem). Kolejną grupę stanowią rodziny z jednym dzieckiem. Według danych za styczeń 2018 roku jest ich 563,6 tys. (23% w ogólnej liczbie rodzin w programie). Rodziny wielodzietne w styczniu 2018 roku stanowiły grupę 364,9 tys. rodzin (15,1% w ogólnej liczbie rodzin w programie). Liczba rodzin spełniających kryterium dochodowe na pierwsze dziecko wyniosła w styczniu 1 mln 322,8 tys. rodzin (54,8% ogółu wszystkich rodzin pobierających świadczenie).

Program „Rodzina 500+” wraz z innymi działaniami rządu na rzecz rodzin to z jednej strony wyraz przywrócenia należnej im godności, a z drugiej inwestycja, która opłaca się nam wszystkim jako wspólnocie.

